

A. Fortvivlelse er sygdommen til døden

a. Fortvivlelse er en sygdom i ånden, i selvet, og kan således være et tredobbelt: Fortvivlet over ikke at være sig bevidst at have et selv (uegentlig fortvivlelse); fortvivlet over ikke at ville være sig selv samt fortvivlet over at ville være sig selv

*Der kan blive to former for
egentlig fortvivlelse*

Mennesket er ånd. Men hvad er ånd? Ånd er selvet. Men hvad er selvet? Selvet er et forhold, der forholder sig til sig selv, eller er det i forholdet, at forholdet forholder sig til sig selv; selvet er ikke forholdet, men at forholdet forholder sig til sig selv. Mennesket er en syntese af uendelighed og endelighed, af det timelige og det evige, af frihed og nødvendighed, kort: En syntese.

En syntese er et forhold mellem to. Således betragtes mennesket endnu intet selv. I forholdet mellem to er forholdet det tredje som negativ enhed, og de to forholder sig til forholdet, og i forholdet til forholdet; således er under bestemmelsen sjæl forholdet mellem sjæl og legeme et forhold. Forholder derimod forholdet sig til sig selv, så er dette forhold det positive tredje, og dette er selvet.

Et sådant forhold, der forholder sig til sig selv, et selv, må enten have sat sig selv eller være sat ved et andet. Er forholdet, der forholder sig til sig selv, sat ved et andet, så er forholdet vistnok det tredje, men dette forhold, det tredje, er så dog igen et forhold, der forholder sig til, hvad der har sat hele forholdet. Et sådant afledt sat forhold er menneskets selv, et forhold,

der forholder sig til sig selv, og i at forholde sig til sig selv forholder sig til et andet.

Deraf kommer det, at der kan blive to former for egentlig fortvivlelse. Havde menneskets selv sat sig selv, så kunne der kun være tale om en form, den ikke at ville være sig selv, at ville af med sig selv, men der kunne ikke være tale om, fortvivlet at ville være sig selv. Denne formel er nemlig udtrykket for hele forholdets (selvets) afhængighed, udtrykket for, at selv et ikke ved sig selv kan komme til eller være i ligevægt og ro, men kun ved i at forholde sig til sig selv at forholde sig til det, som har sat hele forholdet. Ja, det er så langt fra, at denne anden form af fortvivlelse (fortvivlet at ville være sig selv) blot betegner en egen art af fortvivlelse, at tværtimod al fortvivlelse til sidst kan opløses i og tilbageføres på den.

Dersom en fortvivlende er, som han mener det, opmærksom på sin fortvivlelse, ikke taler meningsløst om den, som om noget, der hænder ham (omtrent som når den, der lider af svimmelhed, ved et nervøst bedrag taler om en tyngde på hovedet, eller om at det er, som faldt der noget ned på ham osv., hvilken tyngde, og hvilket tryk dog ikke er noget udvortes, men en omvendt refleksion af det indvortes) – og nu af al magt ved sig selv og ene ved sig selv vil hæve fortvivlelsen: Så er han endnu i fortvivlelsen, arbejder sig med al sin formentlige arbejden kun desto dybere i en dybere fortvivlelse. Fortvivlelsens misforhold er ikke et simpelt misforhold, men et misforhold i et forhold, der forholder sig til sig selv, og er sat af et andet, så misforholdet i hint for sig værende forhold tillige reflekterer sig uendeligt i forholdet til den magt, som satte det.

Dette er nemlig formelen, som beskriver selvets tilstand, når fortvivlelsen ganske er udryddet: I at for-

holde sig til sig selv, og i at ville være sig selv, grunder selvet gennemsigtigt i den magt, som satte det.

b. Fortvivlelsens mulighed og virkelighed

*Det at fortvivle ligger
i mennesket selv*

Er fortvivlelse et fortrin eller en mangel? Rent dialektisk er den begge dele. Hvis man ville fastholde den abstrakte tanke fortvivlelse, uden at tænke nogen fortvivlet, så måtte man sige: Den er et uhyre fortrin. Muligheden af denne sygdom er menneskets fortrin for dyret, og dette fortrin udmærker ham ganske anderledes end den oprejste gang, thi det tyder på den uendelige oprejstthed eller ophøjethed, at han er ånd. Muligheden af denne sygdom er menneskets fortrin for dyret; at være opmærksom på denne sygdom er den kristnes fortrin for det naturlige menneske; at være helbredt for denne sygdom den kristnes salighed.

Altså; det er et uendeligt fortrin at kunne fortvivle, og dog er det ikke blot den største ulykke og elendighed at være det, nej det er fortabelse. Således er forholdet mellem mulighed og virkelighed ellers ikke; er det et fortrin at kunne være det og det, så er det endnu større fortrin, at være det, det vil sige, det at være forholder sig som en stigen til det at kunne være. Hvad fortvivlelse derimod angår, så forholder det at være sig, som et fald til det at kunne være; så uendeligt som muligheden fortrin er, så dybt er faldet. Det, der altså i forhold til fortvivlelse er det stigende, er ikke at være det. Dog er atter denne bestemmelse tvetydig. Det er ikke med det ikke at være fortvivlet